47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 855 Կ. ՊՈԼԻՍ ՈՒՐԲԱԹ 9 22 ԱՊՐԻԼ 1904 5 ԱԷՖԷՐ 1322 — 9 ՆԻՍԱՆ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՏԷՐԵԱՆ
ՕՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԹԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Ալի Մաւսեր, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չբեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار

ارمنجه يوى وسياسى بر جريده

صاحب امتيازى : اوهانس ڤيره

اداره خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	80 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ ամսուան ունկի ծանուցմանց համար
յատուկ պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ինչպէս գիտէք, ծնունդներու խընդիրը ժամանակ մը ի վեր կզբաղեցնէ հանրային կարծիքը Ֆրանսայի մէջ։ Նոյն իսկ Ընկերակցութիւններ կազմուած են այժ տալու համար ծնունդներու յաւելման, և ասոնցմէ ասորիքով միջոցներ փնտռելու համար թէ ինչ կերպով կարելի է ազատքն առնել բնակիչներուն նուազման։ Գործաւորական միութիւնները իրենց ծրագրին անբաժան մէկ մասը նկատած են այդ խնդրով ալ զբաղիլնուս։

Սակայն Ֆրանսայի մէջ ուրիչ կարծիք մըն ալ կայ, չատ զօրաւոր, և հետզհետէ ընդհանրացուած, որուն համեմատ ծնունդներու առաւելութիւնը չի նկատուիր իբրեւ բացարձակ պէտք Ֆրանսայի նիւթական և բարոյական մեծութեան, և բնակիչներուն մեծութիւնը կը փնտռուի ո՛չ թէ անոնց անդամներուն չատութեան մէջ, այլ բարոյական կորովին և նիւթական բարօրութեան մէջ միայն։ Ծնունդներու առաւելութիւնը Ֆրանսայի ապագային բարւոքման անհրաժեշտ պայման չեն ընդունիր։ Ինչ կ'ելնէ, կ'ըսեն, թիւերուն չատնալէն, եթէ չատցած բերանները համեմատաբար կանոնաւոր ծնունդ չեն կրնար առնել, ուսումնք չեն կրնար տրվիլ բաւական չափով, և նիւթական գիրութիւնները բաժնուելով և տորթաբաժնուելով կը հալին գրեթէ, և վերջ ի վերջոյ աղքատ վատոյժ սերունդ մը կ'ըլլայ արդիւնքը ա՛յն վարդապետութեան, որուն համեմատ ընտանիքին հայրերը և մայրերը պարտաւոր են աշխատիլ ժամ առաջ և յաջորդաբար կեանք տալու մէկէ աւելի զաւակներու։

Մեր ընթերցողներուն կարծածէն չատ աւելի այս խնդիրը կը զբաղեցնէ հանրային կարծիքը ո՛չ միայն Ֆրանսայի այլ Եւրոպայի բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ։ Ընկերաբանութեան մէջ մեծ հարց մըն է ասիկայ և որուն լուծումը գեռ իր վերջնական հանգամանքը գտած չէ ի նպատ այս երկու կողմերէն մէկուն։ Բայց երկրորդ կարծիքը, այսինքն ծնունդներու յաւելման հակառակող կարծիքը, իր հետեւողներուն մէջ կը թուէ չատ կարեւոր անձնաւորութիւններ, որոնք կը պնդեն թէ իրաւ է որ Գերմանիոյ քնակիչները—որովհետեւ հարկ է որ Ֆրանսացիք միչտ զիրենք գերմաններուն հետ բաղդատութեան դնեն—անհամեմատ կերպով աւելի կ'աճին քան Ֆրանսայի մէջ, բայց Գերմանիոյ ներքին տնտեսական կացութիւնը այդ գերազանց բազմապատկութեան հետեւանքը ունի ա՛յնպիսի մտահոգութիւններ, որոնցմէ զերծ է Ֆրանսայի տնտեսական կացութիւնը։ Այդ տարբեր աւելցած Գերմանները իրենց երկրին մէջ չեն կրնար ճնալ բնականաբար, որովհետեւ տեղ կը պակսի, և կը պարտաւորուին հինները գաղթել հոս ու հոն, նորերուն տեղ բանալոց համար։ Այդ գաղթականները քիչ ժամանակի մէջ իրենց մայր-հայրենիքին ուղղակի կերպով օգտակարելու վիճակին գալ կ'ելնեն, ո՛չ թէ միայն անոր համար որ կը պարտաւորուին իրենց գաղթած երկիրներուն հպատակութիւնը ընդունիլ մեծ մասամբ, այլ որովհետեւ ի հարկին չեն կրնար նիւթապէս օգնութեան ձեռք կարկառել ի պաշտպանութիւն իրենց հայրենիքին։ Միացեալ Նահանգները գանդաղ մի լիմնաւոր գերմանները այսօր ամերիկացի են, ամերիկեան քաղաքացի կը ճանչցուին, Միացեալ Նահանգաց զօրաւոր տարերքէն են, և Գերմանիոյ վիճակագրութեան դիւանը իր մարդահամարի տեղեկագրութեան մէջ չարձանագրեր անոնց անունները իբրեւ գերման հպատակ։ Նոյնը նաև Ռուսաիա գաղթող գերմաններուն համար։ Երբ 1870-71ին գերման բանակները յաղթանակ տարին Ֆրանսայի վրայ, պատճառը գերման բնակիչներուն թուական առաւելութիւնը չէր, այլ պատերազմական արուեստին առաւելութիւնը, նախապատրաստութեանց քները։ Ընտանիքի մը մէջ ողջ առողջ մէկ երկու անդամներ, նիւթապէս և բարոյապէս անաղարտ տիպարներ, մտքով ալ հարուստ, մարմնով ալ ուժով, աւելի կ'արժէին քան հինգ-վեց անդամներու ճղճղած սերունդ մը, որ վճռական վայրկեանին ոչինչ կ'արժէ։

Գերմանք արդէն իրենց յաղթանակը իրենց թուական առաւելութեան չունի վերագրեր, այլ իրենց մասնագիտութեան՝ պատերազմի արուեստին մէջ, իրենց փորձ հանճարին, իրենց նախապատեհ ուժերուն, և իրենց Քշնամիին յաւակնոտութեան, և ըստ այնմ անպատրաստ կացութեան։ Եւ 1870-71 պատերազմին նախորդ տարիներուն պատմութիւնը լիովին կ'արդարացնէ Գերմաններուն այս տեսակէտը։ Գերման ժողովուրդն առաւելակից առաջ ճամբը Շաղթութենէն վերջ աւելի չեչտուած կը տեսնենք։ Արդէն ընկերային այդ կարեւոր հարցը մեծ հետաքրքրութիւն առած բերած չէր 1870էն առաջ։

Եւ եթէ Ֆրանսացոց աչքերը բացուեցան յանկարծ և տեսան իրենց յաղթականին նիւթական աճումը, որ հրապարակ կը յառաջդիմէ, անոր համար չէր միչտ որ Գերմանիա օր մը յանկարծ նոր յարձակում մը կ'ընէ իրենց վրայ և այս անգամ ապահովապէս կ'ընկճէ զիրենք թուական անհուն անհամեմատութեան մը հետեւանքով, այլ աւելի անոր համար որ աչխարհի բոլոր չահաստաններուն մէջ գերմանք սկսան գործունէութեան նոր ասպարէզներ փնտռել և ձեռք ձգել, գերման համբաւը տարածել, առեւտրական գերակչիռ դիրք մը ունենալ։ և գերման դրօչին ազդեցութիւնը բարձր բռնել։ Այս տեսակէտն է մանաւանդ որ պատճառ եղաւ բնակիչներու նուազման խնդիրը յուզելու Ֆրանսացիներուն մէջ։ Գերմանիոյ հետ միայն Ֆրանսան բաղդատութեան դնելու ազգային անձնական գաղափարն է որ Ֆրանսացիները կը զրգռէ կարեւորութիւն տալու այդ խնդրոյն։ Գերմանիչէն գուրս միւս Տէրութիւններուն մէջ ալ բնակիչներուն թուական համեմատութիւնը հետզհետէ կը բարձրանայ։ Ռուսիա կ'աւելնայ, Անգլիա, և Աւստրիա նմանապէս, Թողլով Ամերիկան, և Եւրոպայի միւս փոքր ազգերը, Հոլանտացիք, Պելճք, եւն։ Եթէ Գերմանք աչքի զարնելու աստիճան չաւելնային իրենց երկրին մէջ, Ֆրանսացի անհետացիք և ընկերքնին ա՛յնքան պիտի չյուզուէին և ընկերային անկանոնութիւն մը և չեղ հաչիւ մը մէջտեղ պիտի չհանէին։ Ֆրանսայի հանրային հարստութիւնը գերմանականէն զօրաւոր է և հաստատուն, անհատական դիւրակեցութիւնն ալ նմանապէս, երկրին պաղաբերութիւնը նմանձելի վիճակ մը ունի, գիտական, գրական, գեղարուեստական ճաչակները աւելի փափուկ և կամ աւելի յառաջադէմ, ընկերային համոյքներու և ժամանցի տեսակէտով Բարիզ համաչխարհիկ համախմբումի յատկանիշն է։ Անոնք ամէնքն ալ անգնահատելի առաւելութիւններ են, բաւական է որ առողջ Ֆրանսական սերունդ մը,—առանց ի նկատ առնելու Քիւրեօ հսկայ համեմատութիւն մը—ապահովէ իր գոյութիւնը։ Միւս ազգերու հետ իրենք զիրենք բաղդատութեան դրած ժամանակ, Ֆրանսացիք այս պատճառները մէջ կը բերեն իրենց մեծութեան համար, և ա՛յս առաւելութիւնները բաւ կը համարին կեղծելու համար իրենց միջազգային դիրքը, և անոնցմէ առաջ եկած պարծանքն ալ բաւ կը համարին։

Հետեւաբար, տարակոյս չկայ թէ սերունդի առաւելագոյն ճաման խնդիրը Ֆրանսայի մէջ՝ եթէ ոչ բացարձակապէս, գոնէ մեծապէս, առաջ եկած է Գերմանիոյ դէմ մնուցուած ծանօթ ազգային վրէժխնդրութենէն։

Իրենք Գերմանացիք ալ չատ գոհ չեն իրենց անպայման աճումէն։ Ընդհակառակն այս պարագան սկսած է մտահոգութիւն պատճառել իրենց, և յորդոր կը կարդան գերմանացի ծնողներուն՝ ուշադրութիւն դարձնել իրենց ծնունդին որքան քանակին՝ նոյնքան ալ որակին վրայ, ուշադրութիւն ընել իրենց նիւթական կացութեան, իրենց կալուածներուն սահմանները չափել միչտ մտքով, և ապագայ վախէլողներուն թուոյն և իրենց անտեսական կացութեան միջեւ համեմատութիւնը աչքէ չվրիպեցնել։ Ֆրանսայի մէջ ընկերակցութիւնները կը կազմուին բնակիչներուն թիւը չատցնելու միջոցները ուսումնասիրելու համար, Գերմանիոյ մէջ ալ ընկերակցութիւններ կը հիմնուին առողջ և բարւոքար սերունդի մը ճաման միայն հոգ տանելու համար։ Միչտ երկու ծայրերը կուգան իրարու կը դպչին։

Ապահովիք չատ կ'ուճին, բայց առնոց անտեսական կացութիւնը նո՛յն է միչտ տարիներէ ի վեր, չըսենք դարերէ ի վեր։ Ուրեմն ծնունդներու ճնումը անպատճառ ուղիղ չի համեմատիր տնտեսական զարգացման և առեւտրական բարօրութեան։ Ամէնէն աւելի առողջ սերունդ մը, բարեկիրթ ընտանիքներու հետզհետէ ստուար թիւ մը կ'ապահովէ գոյութիւնը և յարատեւութիւնը։

Ֆրանսացիք այսօր կը պարծին իրենց հանրային հարստութեամբ, մտաւոր ու բարոյական լուսաւորութեամբ։ Բարիզ միչտ Լոյս-Քաղաքն է։ Բարիզի սեղանաւորական հաստատութիւնք միջազգային վարկի անյողդողդ սիւներէն մին են, անհրաժեշտ ազդիւրը, որուն կը դիմեն մեծ ձեռնարկութիւններ և հաշուեյարդարութիւններ։

Առանց խարխափելու խանդակ և բազմաթիւ ծնունդներ հաստատուն կրնան մը չեն ձեռացներ հիմնական չէնք մը բարձրացնելու համար։ Խնդիրը առողջ սերունդին և ոչ թուազ առողջ դատարկութեան մը վրայ է։ Հիմնաւոր քան մը սովորելը միչտ աւելի կ'արժէ քան միտքը չարչրկելով պարզացնել հաղարամեկ կիսկատար թողուած ծանօթութիւններու վրայ։ Այսպէս ալ հոգը, կրնամք նիւթական պայմանները ա՛րքան ներեն, նո՛յնքան անհրաժեշտ է ծնունդներու քանակութիւնը։ Բայց միչտ ուշադրութիւն ըրէ՛ք որակինչ Ֆրանսա ներսական երկիրներուն մէջ բազմամարդ հաւարուածներէն մին է, ճոխ քաղաքներու քով կ'ուճին կը զարգանան չէն գիւղեր, մեծ քաղաքներու սեղանաւորական և վարկի մեծ հաստատութիւններուն մօտ անագին ընդարձակութեամբ դաշտեր կան մշակուած, յուռթի, պտղաբեր և արգասաբեր։ Ֆրանսա լիք իր պէտքերուն կը բաւէ առանձնապէս, լուսգոյն ապրանքներ կուտայ ուրիշներուն ալ, Գերմաններուն և Անգլիացիներուն նախանձ ազդելու աստիճան։ Եթէ կուսակցականներն ալ չըլլան, բանակն ու նաւատորմը տարբեր կերպով պատկառելի երեւոյթ մը կ'ունենան։ Եթէ արհեստական ներգործութիւնները և գեռ քաղաքական կարգ մը տխրահնչիւն սա՛ ութիւնները չըլլան, Ֆրանսա իր ծնունդներու նուազութենէն գանգատելու մեծ պատճառ մը չունի։ Բաւական է որ Մալթուսականութիւնը վարդապետութիւն մը չըլլայ, այսինքն արդիւնաւորուած ծնունդները դիտմամբ բնաջինջ ընելու դատապարտելի վարդապետութիւնը չըլլայ պատճառ ծնունդներու նուազման։ Բայց միչտ ուշադրութիւն ըրէ՛ք որակինչ Ֆրանսա երեսպական երկիրներուն մէջ բազմամարդ հաւարուածներէն մին է, ճոխ քաղաքներու քով կ'ուճին կը զարգանան չէն գիւղեր, մեծ քաղաքներու սեղանաւորական և վարկի մեծ հաստատութիւններուն մօտ անագին ընդարձակութեամբ դաշտեր կան մշակուած, յուռթի, պտղաբեր և արգասաբեր։ Ֆրանսա լիք իր պէտքերուն կը բաւէ առանձնապէս, լուսգոյն ապրանքներ կուտայ ուրիշներուն ալ, Գերմաններուն և Անգլիացիներուն նախանձ ազդելու աստիճան։ Եթէ կուսակցականներն ալ չըլլան,

ՀԱՅԿԱԶՆԱՓԵՂԵՐ

Թիւ 1

ՀԱՅԿԱԶՆԱՓԵՂԵՐԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ՂԱՒՔԸ

Ի.

Ինչպէս յայտնի է, Ամերիկահայ գաղթականութեան մէջ կան հարիւրաւոր հայկազնափեղերներ, որոնք ունին իրենց սեփական ձեռնարկները, գործարանները, ֆաբրիկաները, խանութները, արհեստանոցները, հիւրանոցները, ռեստորանները, սրճարանները, գրասենեակները, գրատունները, հրատարակչատունները, թերթերը, ամսագրերը, գրքերը, ինչպէս նաեւ՝ ազգային, կրթական, մշակութային, բարեսիրական, մարզական, հասարակական եւ այլ կազմակերպութիւններ։

Ամերիկահայ գաղթականութեան մէջ կան նաեւ հարիւրաւոր հայկազնափեղեր վաճառականներ, որոնք ունին իրենց սեփական խանութները, ապրանքանոցները, գործարանները, ֆաբրիկաները

ՄԱՀՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ

ՎԻՊԱՍԱՆՔ ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԻՐՈ ՄԱՆԿԱՆ

Ա. ՄԱՍ

Ա. Ա. Ա.

ԿԱՊԻՏԱԼԱԳՈՐ. ՀԻՄԱ ՄԱՐԶԱՅԻՆ 1901 1,150,030.616 ՖՐԱՆԿ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵ ՊԱՀՈՒՄԻ ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱՅՍՏԵՂ ԳՈՐԾԱԾ ԲՈԼՈՐ ՓԱՅԱՁԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՀԱՏԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՎ ՏԱՐԵԿԱՆ 1901 387,420,000 ՖՐԱՆԿ

ՊԱՐԻԶԻ ՏԵ ՈՒՆԻՈՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓԱՅԱՁԱԿՈՒԹԵԱՆ 1828 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

ՊԱՐԻԶԻ ՏԵ ՈՒՆԻՈՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄՏԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂՆ Է

ՈՐ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓԱՅԱՁԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՀՊԱՆԻ ՄԵԾ ՎԱՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՆՈՒԱՆԱԿԱՆ ՈՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՐԳԱՆՔԸ ՀԱՍՆԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՄԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՎ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄՏԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂՆ Է

ՈՐ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓԱՅԱՁԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՀՊԱՆԻ ՄԵԾ ՎԱՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՆՈՒԱՆԱԿԱՆ ՈՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵ ՊԱՀՈՒՄԻ ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱՅՍՏԵՂ ԳՈՐԾԱԾ ԲՈԼՈՐ ՓԱՅԱՁԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՀԱՏԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՎ ՏԱՐԵԿԱՆ 1901 387,420,000 ՖՐԱՆԿ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓԱՅԱՁԱԿՈՒԹԵԱՆ ՏԵ ՊԱՀՈՒՄԻ ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԱՅՍՏԵՂ ԳՈՐԾԱԾ ԲՈԼՈՐ ՓԱՅԱՁԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՀԱՏԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՎ ՏԱՐԵԿԱՆ 1901 1,150,030.616 ՖՐԱՆԿ

ՆՈՒՎԱՃ ՎԱՃԱՌԱԿ

Նուագարան ամպամասկայ վաճառատուն, որ ունի ամենամեծ ընտրութիւնը ամէն տեսակ նուագարանների, ինչպէս՝ դաշնամուրներ, ֆիսհարմոնիաներ, ֆիսկրիպներ, ֆիսկորներ, ֆիսկոլներ, ֆիսկոլցելներ, ֆիսկոնտրաբասներ, ֆիսկոնտրաֆագոտներ, ֆիսկլարնետներ, ֆիսկորնետներ, ֆիսկոռներ, ֆիսկոռնետներ, ֆիսկոռնետներ, ֆիսկոռնետ